

Verwevenheid industrie en diensten: Inkoop van diensten door de industrie

08

Noortje Urlings

Publicatiedatum CBS-website: 13 oktober 2008

Verklaring van tekens

.	= gegevens ontbreken
*	= voorlopig cijfer
x	= geheim
—	= nihil
—	= (indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
0 (0,0)	= het getal is kleiner dan de helft van de gekozen eenheid
niets (blank)	= een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
2005–2006	= 2005 tot en met 2006
2005/2006	= het gemiddelde over de jaren 2005 tot en met 2006
2005/'06	= oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2005 en eindigend in 2006
2003/'04–2005/'06	= oogstjaar, boekjaar enz., 2003/'04 tot en met 2005/'06

In geval van afronding kan het voorkomen dat het weergegeven totaal niet overeenstemt met de som van de getallen.

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Henri Faasdreef 312
2492 JP Den Haag

Prepress

Centraal Bureau voor de Statistiek - Facilitair bedrijf

Omslag

TelDesign, Rotterdam

Inlichtingen

Tel. (088) 570 70 70
Fax (070) 337 59 94
Via contactformulier: www.cbs.nl/infoservice

Bestellingen

E-mail: verkoop@cbs.nl
Fax (045) 570 62 68

Internet

www.cbs.nl

De ontwikkelingen van de industrie en van de dienstensector kunnen niet los van elkaar worden gezien. Bedrijven in de industrie concentreren zich op hun kernactiviteit en zullen ondersteunende activiteiten inkopen bij bedrijven in de dienstensector. Zo zullen door de toegenomen automatisering ICT-diensten van groot belang zijn voor het bedrijf. Ingewikkelde regelgeving vraagt om specialisten op het gebied van economisch advies. De grens tussen industrie en dienstensector vervaagt en de onderlinge relaties nemen toe. Dit heeft ook gevolgen voor de werkgelegenheid in deze branches. Doordat de industrie meer diensten inkoopt, zijn er in de dienstverlening meer mensen aan het werk ten behoeve van de industrie. De groei van de dienstensector hangt dus voor een deel samen met de ontwikkelingen in de industrie.

Het CBS heeft in 2007 reeds onderzoek gedaan naar de verwevenheid tussen industrie en zakelijke diensten. De resultaten van dit onderzoek zijn gepubliceerd in het CBS artikel 'Zakelijke diensten voor en door de industrie'. Dit onderzoek is uitgebreid met andere dienstensectoren: vervoer, bouw en infrastructuur, financiële diensten en cultuur, recreatie en overige dienstverlening. De resultaten hiervan worden in dit artikel getoond.

Definities en afbakening van het onderzoek

In dit onderzoek gaat het om de verwevenheid tussen industrie en diensten. Daarbij gaat het om twee sectoren in de economie:

- De industrie. Hiertoe worden alle bedrijven gerekend die als hoofdactiviteit producten vervaardigen. In de Standaard Bedrijfsindeling betreft het de SBI's 15 tot en met 37. Hierbij wordt onderscheid gemaakt naar: basis- en productindustrie, machine- en systeemindustrie en voedings- en life-sciences-industrie.
- De dienstverlening. Hiertoe worden alle bedrijven gerekend met de hoofdactiviteit in de dienstverlening. Er wordt onderscheid gemaakt naar: vervoer, bouw en infrastructuur, financiële en kennisdiensten en cultuur, recreatie en overige dienstverlening.

Dit onderzoek gaat over de vraag van diensten. Tabel 2 geeft een overzicht welke diensten tot de verschillende sectoren in de dienstverlening worden gerekend.

Tabel 1
Indeling van de sectoren

Sectoren	Subsectoren	SBI
Industrie		
Basis- en productindustrie	Textielindustrie	17–18
	Vervaardiging van leer en lederwaren	19
	Houtindustrie	20
	Papierindustrie en uitgeverijen en drukkerijen	21–22
	Chemische basisproducten	23–24
	Rubber- en kunststofindustrie	25
	Vervaardiging van glas, aardewerk, kalk- en gipsproducten	26
	Basismetallindustrie	27
	Metaalproductenindustrie	28
	Meubelindustrie	36–37
Machine- en systeemindustrie	Machine- en apparatenindustrie	29
	Vervaardiging van elektrische en optische apparaten	30–33
	Transportmiddelenindustrie	34–35
Voedings- en life-sciences-industrie	Voedings- en genotmiddelenindustrie	15–16
Dienstensector		
Vervoer, bouw en infrastructuur	Energie- en waterbedrijven	40–41
	Bouwnijverheid	45
	Vervoer, logistiek en communicatie	60–64
Financiële en kennisdiensten	Financiële instellingen	65–67
	Kennisdiensten	72–744
Cultuur, recreatie en overige dienstverlening	Cultuur, recreatie en overige dienstverlening	90–93

Bron: EIM (2006), De Nederlandse industrie: positie en ontwikkelingen anno 2006.

Tabel 2
Indeling van diensten naar sectoren

Sectoren	Diensten
Vervoer, bouw en infrastructuur	Elektriciteit en gas Water Producten van de bouwnijverheid Grond-, water- en wegenbouwkundige werken Burgerlijke en utiliteitsbouwwerken Schilderwerk, glazenmakerswerk en behangerswerk Stukadoorswerk Overige afwerking van gebouwen Loodgieters-, fitters- en sanitair installatiewerk C.v.- en isolatiewerk Elektronisch installatiewerk Vervoersdiensten Spoorwegdiensten Tram- en autobusdiensten Taxi en toerwagenritten Diensten wegvervoer Diensten grote vaart, binnenvaart, luchtvaart Reisorganisaties en reisbemiddeling Diensten overige hulpbedrijven vervoer Diensten door veem- en pakhuisbedrijven Communicatiediensten
Financiële en kennisdiensten	Bankdiensten Provisie banken Rentemarge Toegerekende bankdiensten Verzekeringsdiensten Levensverzekeringen Pensioenen Schadeverzekeringen Financiële hulpdiensten Assurantiebemiddeling Overige financiële hulpdiensten Kennisdiensten Juridische, accountants- en economische diensten Ingenieurs- en architectendiensten Computerservicediensten Reclamediensten Research
Cultuur, recreatie en overige dienstverlening	Milieudiensten Sociale organisaties Cultuur, sport en recreatie Persoonlijke dienstverlening

De ontwikkeling van de industrie en de dienstensector

Het algemene beeld uit de Nederlandse economie is dat de dienstensector in de afgelopen decennia sterk is gegroeid en dat daardoor het aandeel van de industrie in de economie is gedaald. Het volume van de industriële productie is tussen 1987 en 2006 met ruim de helft toegenomen. Dat is veel minder dan in de dienstensector, waar de productie in die periode bijna verdubbelde. Hetzelfde geldt voor de ontwikkeling van de

Tabel 3
Verschillen in ontwikkeling tussen industrie en dienstensector

	Bedrijven		Werkgelegenheid		Productie		Productie		Toegevoegde waarde	
	1987	2006	1987	2006	1987	2006	1987	2006	1987	2006
			<i>werkzame personen in 1000 arbeidsjaren</i>		<i>mln euro prijsniveau 1987</i>		<i>in % van totale economie</i>		<i>mln euro prijsniveau 1987</i>	
Industrie	38 920	46 605	998	832	122 253	188 385	30,7	27,4	35 778	54 136
Voedings- en life-sciences-industrie	6 800	4 520	154	118	32 240	44 772	8,1	6,5	6 679	9 533
Basis- en productindustrie	24 645	31 445	581	507	64 147	100 008	16,1	14,6	20 839	31 923
Machine- en systeemindustrie	7 475	10 640	264	207	25 866	43 891	6,5	6,4	8 260	12 917
Dienstensector	129 025 ¹⁾	290 145	1 289	1 825	114 343	225 723	28,7	32,9	53 002	101 127
Energie- en waterleidingbedrijven	.	550	41	27	12 184	17 306	3,1	2,5	4 036	4 565
Bouwnijverheid	38 015	81 690	384	466	29 270	41 846	7,4	6,1	10 414	12 710
Vervoer, opslag en communicatie	18 795	27 925	345	400	24 449	62 204	6,1	9,1	13 373	32 457
Financiële instellingen	9 385	14 665	203	251	17 906	39 964	4,5	5,8	10 846	20 492
Kennisdiensten	38 330	108 995	229	538	17 944	43 233	4,5	6,3	8 358	21 991
Cultuur, recreatie en overige dienstverlening	24 500	56 320	88	143	12 590	21 170	3,2	3,1	5 975	8 912
Totale economie	.	746 365	5 200	6 579	398 163	686 827			192 912	318 596

Bron: CBS, Nationale Rekeningen en Statline.

¹⁾ Excl. energie en waterbedrijven.

toegevoegde waarde. Het aantal bedrijven in de dienstensector is sterker gegroeid dan in de industrie. De werkgelegenheid in de industrie is afgenomen, terwijl die in de dienstensector met 42 procent toegenomen is.

Bij uitsplitsing van de industrie laat de machine- en systeemindustrie de sterkste groei zien. Tussen 1987 en 2006 zijn de productie, toegevoegde waarde en werkgelegenheid in deze branche sterker gegroeid dan in de voedings- en genotmiddelenindustrie en de basis- en productindustrie. De werkgelegenheid is in alle branches afgenomen.

In de dienstensector laten de kennisdiensten de sterkste groei zien. De productie is tussen 1987 en 2006 met 140 procent toegenomen. Alle branches in de dienstensector laten een stijging zien, alleen veel minder dan bij de kennisdiensten. Hetzelfde geldt voor de ontwikkeling van de toegevoegde waarde, het aantal bedrijven en de werkgelegenheid.

Industrie koopt diensten in

In de jaren negentig is de industrie steeds meer diensten gaan inkopen ten opzichte van het totale verbruik, dit zijn alle producten en diensten die het bedrijf inzet ten behoeve van de productie. De gegevens voor het totale verbruik zijn afkomstig uit de gebruiktabellen van Nationale Rekeningen. Het gebruik van goederen en diensten wordt onderscheiden in het gebruik door bedrijven (intermediaire leveringen), export en finale bestellingen. In dit artikel is uit de gebruiktabellen afgeleid hoeveel diensten door de industrie worden ingekocht.

Tabel 4
Aandeel diensten in het totale verbruik van de industrie

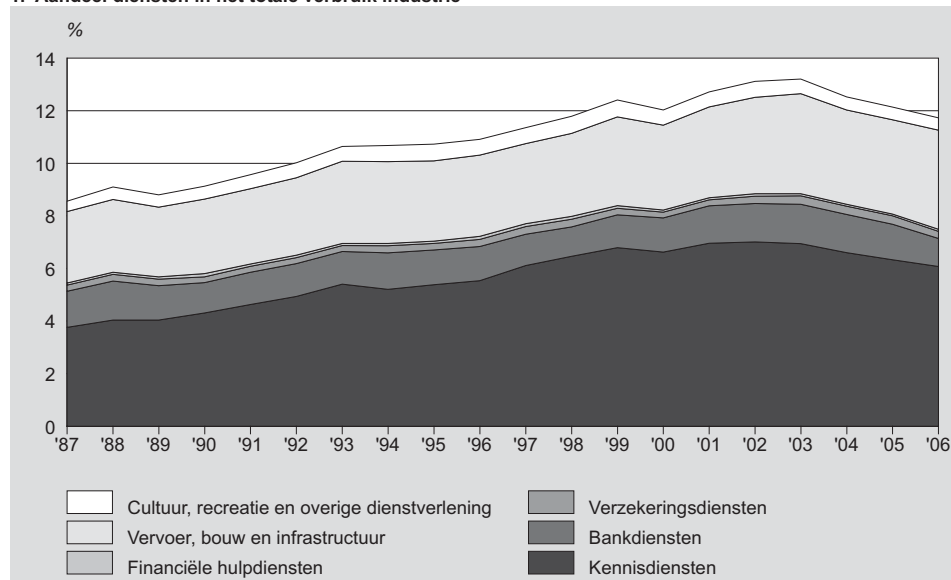
	Industrie		Basis- en productindustrie		Machine- en systeem-industrie		Voedings- en life-sciences industrie	
	1987	2006	1987	2006	1987	2006	1987	2006
	%							
Totaal vervoer, bouw en infrastructuur	2,72	3,77	3,29	4,15	2,24	2,98	1,97	3,48
Elektriciteit en gas	1,53	2,22	2,01	2,62	0,86	1,26	1,11	2,05
Water	0,09	0,09	0,11	0,09	0,07	0,06	0,09	0,14
Bouwnijverheid	0,36	0,25	0,38	0,25	0,50	0,33	0,21	0,17
Vervoersdiensten	0,34	0,70	0,29	0,65	0,34	0,71	0,44	0,82
Communicatiediensten	0,39	0,52	0,50	0,55	0,47	0,63	0,12	0,29
Totaal financiële en kennisdiensten	5,45	7,47	5,26	5,35	7,80	14,39	4,18	6,55
Bankdiensten	1,38	1,07	1,36	1,01	1,74	1,22	1,18	1,07
Verzekeringendiensten	0,22	0,27	0,24	0,29	0,23	0,27	0,18	0,20
Financiële hulpdiensten	0,08	0,08	0,07	0,07	0,11	0,07	0,08	0,10
Kennisdiensten	3,76	6,07	4,21	3,98	5,71	12,83	2,73	5,18
Totaal culturele, recreatieve en overige dienstverlening	0,40	0,47	0,50	0,55	0,48	0,39	0,18	0,34
Cultuur, recreatie en sport	0,04	0,09	0,06	0,11	0,03	0,06	0,01	0,05
Milieudiensten	0,20	0,25	0,27	0,32	0,15	0,15	0,11	0,18
Persoonlijke dienstverlening	—	0,03	—	0,03	—	0,04	—	0,02
Sociale en maatschappelijke dienstverlening	0,16	0,10	0,16	0,09	0,30	0,14	0,06	0,10
Totaal dienstensector	8,57	11,72	9,05	10,05	10,52	17,76	6,33	10,37

Bron: CBS, Nationale Rekeningen.

In 1987 bestond 8,6 procent van alle inkopen door de industrie uit diensten, in 2003 is dit gegroeid tot bijna 13,2 procent. Daarna loopt het percentage door de teruglopende conjunctuur iets terug tot 11,7 procent in 2006. Daarnaast speelt mee dat het inkopen van diensten in Nederland langzamerhand zijn grenzen heeft bereikt.

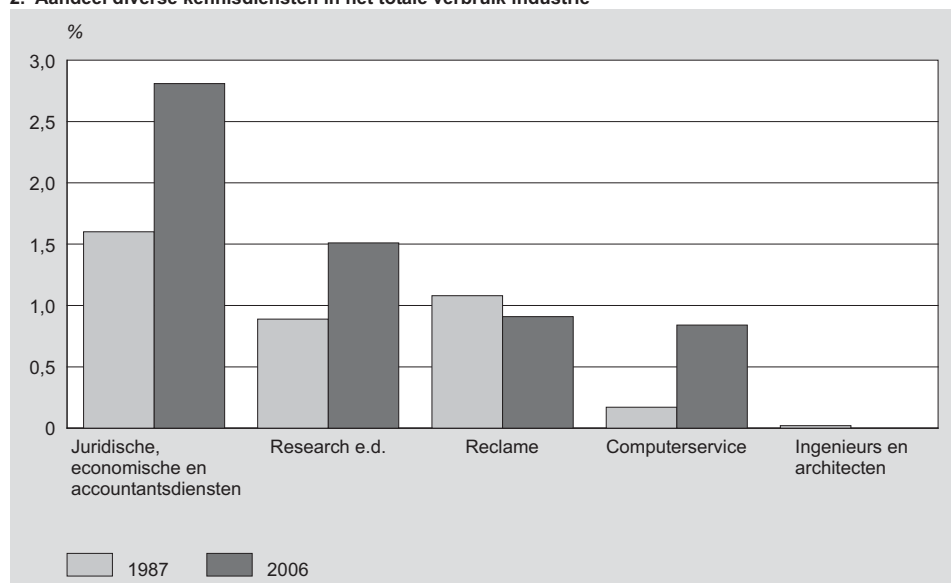
Als we kijken naar de inkoop van diensten door de industrie wordt het meest uitgegeven aan financiële en kennisdiensten. In 1987 bestond 5,5 procent van alles wat de industrie inkocht uit financiële en kennisdiensten. In 2006 is dit 7,5 procent. In dat jaar geeft de industrie ruim 14 miljard euro uit aan financiële en kennisdiensten, waarvan 11,5 miljard euro aan kennisdiensten.

1. Aandeel diensten in het totale verbruik industrie

46 procent van het totale bedrag aan inkopen van kennisdiensten gaat naar economische, juridische en accountantsdiensten. Diensten, waaraan de industrie ook steeds meer is gaan uitgeven zijn research en computerservice. Voor meer informatie over de verwevenheid tussen kennisdiensten en industrie zie het artikel 'Zakelijke diensten voor en door de industrie' van Gusta van Gessel-Dabekaussen (10 december 2007, CBS).

2. Aandeel diverse kennisdiensten in het totale verbruik industrie

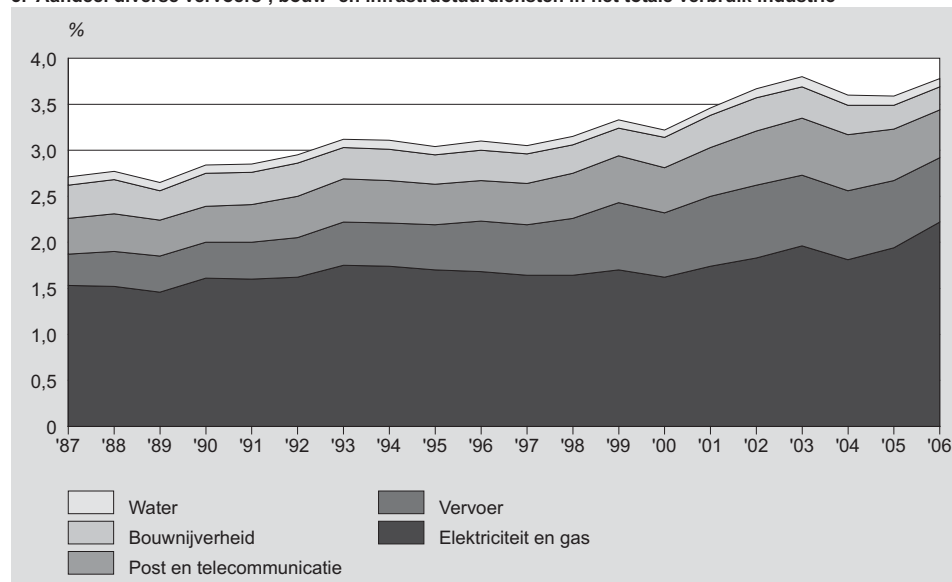

De inkoop van vervoers-, bouw- en infrastructuurdiensten laat ook een stijging zien. In 1987 bestond 2,7 procent van alle inkopen door de industrie uit vervoers-, bouw en infrastructuurdiensten. In 2006 is dit toegenomen tot 3,8 procent. Het meeste geld werd besteed aan elektriciteit en gas. In dat jaar geeft de industrie ruim 4 miljard euro uit aan elektriciteit en gas, 3 miljard euro meer dan in 1987. Deze groei wordt voornamelijk veroorzaakt door de prijsstijgingen in de energiesector. De volumegroei is in de periode 1987-2006 ongeveer constant gebleven. De groei van vervoersdiensten is sterker geweest. Bij uitsplitsing van de vervoersdiensten vormen de uitgaven aan het weg-

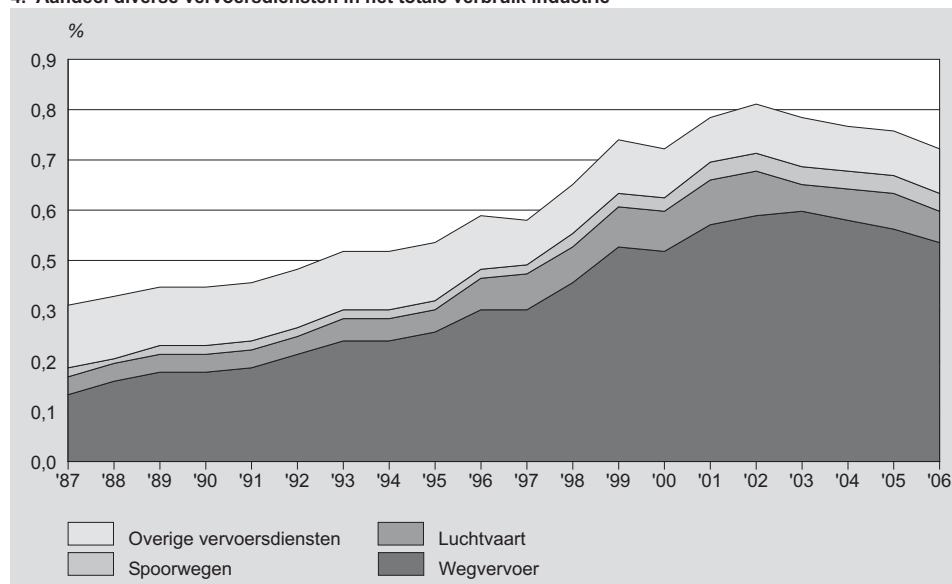
vervoer het grootste aandeel. Tot 2002 werd de groei van de uitgaven aan het wegvervoer veroorzaakt door een volumegroei. Na 2002 leveren volumegroei en prijsstijgingen een gelijke bijdrage aan de uitgaven aan het wegvervoer. De prijzen zijn ongeveer constant gebleven tussen 1987 en 2006.

De industrie geeft weinig geld uit aan het inkopen van culturele, recreatieve en overige diensten. In 1987 bestond 0,4 procent van alles wat de industrie inkocht uit culturele, recreatieve en overige diensten, in 2006 is dat gedaald tot 0,3 procent. De inkoop van deze diensten door de industrie is tussen 1987 en 2006 vrij stabiel gebleven.

3. Aandeel diverse vervoers-, bouw- en infrastructuurdiensten in het totale verbruik industrie

4. Aandeel diverse vervoersdiensten in het totale verbruik industrie

Industrie naar sectoren

De industrie is onder te verdelen in drie groepen met ieder een verschillende bedrijvigheid: de basis- en productindustrie, de machine- en systeemindustrie en de voedings- en life-sciences-industrie.

De basis- en productindustrie bestaat uit bedrijven die grondstoffen, basiscomponenten en eenvoudige consumentenproducten vervaardigen. Het zijn vaak kapitaalintensieve bedrijven in grote industriële complexen. Ze zijn concurrerend door een hoge automatiseringsgraad.

De machine- en systeemindustrie produceert voornamelijk kapitaalgoederen, zoals productie-, logistieke, medische en kantoorssystemen en (vracht)auto's, schepen enz. Technologie speelt in deze groep een sleutelrol. Er worden complexe machines en apparaten samengesteld uit zeer verschillende componenten. Deze ondernemingen leveren een hoge bijdrage aan de groei van andere sectoren.

De voedings- en life-sciences-industrie houdt zich voornamelijk bezig met het produceren van voedingsmiddelen. Veel activiteiten in de voedings- en life-sciences-industrie hebben een arbeidsintensief karakter.

De inkoop van diensten kan verschillen per branche in de industrie. Daarom wordt een uitsplitsing gemaakt naar basis- en productindustrie, machine- en systeemindustrie en voedings- en life-sciences-industrie en wordt de inkoop van diensten per branche belicht.

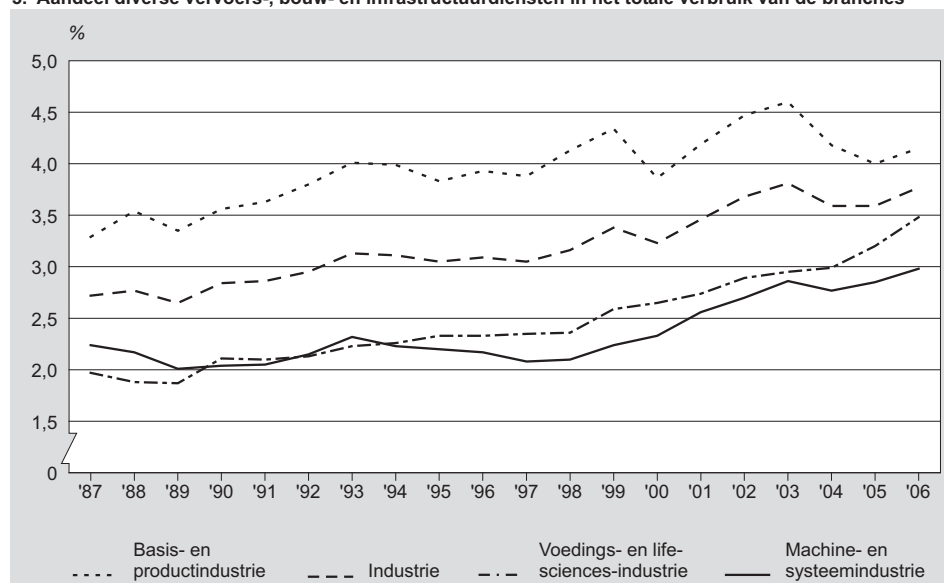
Inkoop van diensten

De inkoop van vervoers-, bouw- en infrastructuurdiensten ligt in de basis- en productindustrie hoger dan in de overige branches in de industrie. In de machine- en systeemindustrie en de voedings- en life-sciences-industrie is de groei echter sterker geweest. De inkoop van vervoers-, bouw- en infrastructuurdiensten bestaat voornamelijk uit elektriciteit en gas. De basis- en productindustrie besteedt daaraan het meeste geld, met name in de basismetallindustrie en de chemische basisindustrie. Dit zijn zware industrieën met kapitaalintensieve bedrijven.

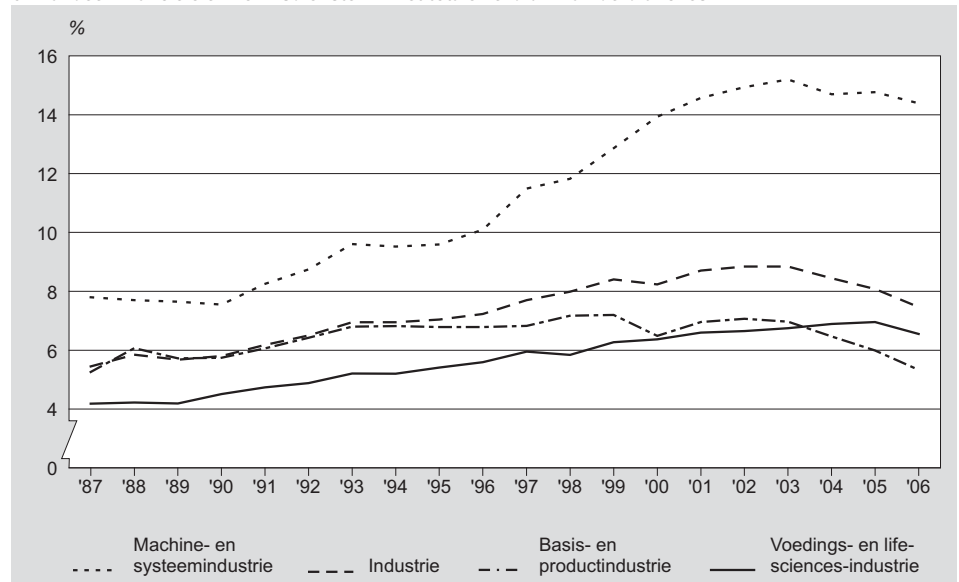
De inkoop van financiële en kennisdiensten door de industrie ligt in de machine- en systeemindustrie op een hoger niveau dan in de basis- en productindustrie en de voedings- en life-sciences-industrie. Bovendien is de groei in de jaren negentig sterker geweest. Bij uitsplitsing van de financiële en kennisdiensten vormen de R&D uitgaven een groot aandeel. In de machine- en systeemindustrie wordt meer besteed aan research dan in de overige branches in de industrie. Dat ligt voor de hand gezien de belangrijke rol van technologie in deze industrie. Voor meer informatie hierover zie het artikel 'Zakelijke diensten voor en door de industrie' van Gusta van Gessel-Dabekaussen (10 december 2007, CBS).

In de industrie wordt weinig besteed aan culturele, recreatieve en overige diensten, minder dan 1 procent van het totale verbruik in de industrie. Op dit gebied zijn de verschillen tussen de branches in de industrie erg klein.

5. Aandeel diverse vervoers-, bouw- en infrastructuurdiensten in het totale verbruik van de branches

6. Aandeel financiële en kennisdiensten in het totale verbruik van de branches

Conclusies

Industriële bedrijven zijn afhankelijker geworden van bedrijven in de dienstensector. De Nederlandse industrie kan niet meer functioneren zonder gespecialiseerde diensten in te huren. Tussen 1987 en 2006 is de industrie meer diensten gaan inkopen ten opzichte van het totale verbruik in de industrie. In 2006 bestond bijna 12 procent van alle inkopen door de industrie uit diensten. Het meeste geld wordt besteed aan het inkopen van kennisdiensten.

De verwevenheid tussen industrie en diensten, gemeten aan de hand van de inkoop van diensten door de industrie, is toegenomen in de jaren negentig. Na 2003 is aan deze toename een eind gekomen.

Wanneer een uitsplitsing wordt gemaakt naar de verschillende branches in de industrie is vooral in de machine- en systeemindustrie de verwevenheid tussen industrie en diensten toegenomen. In 2006 bestaat bijna 15 procent van alle inkopen van deze bedrijven uit kennisdiensten.